

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Fehéri Amand*

Cím: *A fővárosi üzemek rejtelmek*

Osztályozás

Tárgy

389.65

Hely

Idő

1925

Személy

A fővárosi üzemek rejtelmek.

Kilencvenegy oldalas füzet van előttünk, amelynek címe: „A székesfővárosi üzemek megvizsgálására alakított bizottság általános és összefoglaló jelentése.” Beavatottak szerint a jelentés jóval terjedelmesebb lehetne, ha megegyezné a bizottság eredeti jelentésének szövegével, azzal, amely a belügyminiszter előtt van, s amely a pikantériák elmaradása következtében vaskos kötet helyett ilyen vékony füzetkévé sorvadt össze. Ha a bíróság előtt tett eskü formájának arra a mondatára gondolunk, hogy abból, amit tudtunk, legjobb tudomásunk szerint semmit el nem hallgattunk, akkor ezt a jelentést igaz tanuvallomásnak elfogadni nem lehet és őszintén sajnáljuk dr. Némethy Károly nyugalmazott belügyi államtitkárt, a bizottság elnökét, aki egész életében igaz uton járt és most politikai szempontok miatt kénytelen volt ilyen megcsontított jelentésnek neve aláírásával sulyt adni.

Ezek előrebocsátása után ismertetjük a jelentést, amely bevezető sorai szerint három részre oszlik:

„Az I. részében ismerteti a székesfővárosi üzemek fejlődéstörténetét, reámutat az egységes feljegyzés, tervszerű üzempolitika hiánya miatt természetesen előállott visszasságokra, az üzemekkel kapcsolatosan a gyakorlatban kifejlődött hibákra; kifejti azt, miképpen gondolja a bizottság az üzemeknek helyes alapokon való újjászervezését, ellenőrzését és az egységes pénzügyi szolgálat megvalósítását. A II. rész azzal a nagyjelentőségű kérdéssel foglalkozik, miképpen volna lehetséges a főváros egész elektromosáramszükségletét egy áramfejlesztő telepről ellátni, a III. rész kivonatossan ismerteti a megvizsgált egyes üzemeket, a bizottságnak azokkal kapcsolatban gyakorolt bírálatát és üzemenként részletesen tartalmazza a javaslatokat.”

Azért minden csonkasága mellett is megannyi vád ez a jelentés. Szemelvényeket idézünk:

„A székesfővárosi törvénynek elavult volta tette lehetővé, hogy

Forrás:

Pesti Hírlap

Bp.

(Hely)

1925. 10. 17.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

a tanács néha még a törvényhatósági bizottság és a vagyonszügyeletet gyakoroló belügyminiszter tudta és hozzájárulása nélkül is létesített üzemeket,

sőt nem egyszer üzemeket létesített és érdekeltségeket vállalt a törvényes vagyonszügyeleti hatóság hozzászólási lehetőségének teljes kizárásával olyképen, hogy egyes üzemi és részvénytársasági alapon működő vállalatok érdekeltségei vállalatával és üzemszerű intézmények létesítésével megbizta. A fővárosi törvénynek elavult volta tette lehetővé azt is, hogy a főváros szociálpolitikai, jóléti, kulturális és egyéb célok előtérbe helyezésével olyan üzemeket is létesített, amelyek jogosult kritika tárgyai lehetnek abban a tekintetben, hogy vajon felállításuk és tovább fenntartásuk a székesfőváros hatáskörével és feladataival egyáltalában összeegyeztethető-e? Erre vonatkozólag az üzemi bizottság egész határozottsággal kénytelen megállapítani azt, hogy a főváros az üzemek létesítésével túlzásokba ment. E részben elég rámutatni arra, hogy az üzemvizsgáló bizottság összesen nyolcvanhárom székesfővárosi üzemet, vállalatot és üzemszerű intézményt vizsgált meg megbízatásának megfelelően, ami mellett megvizsgálatlanul maradt például a székesfőváros nagy erdészeti üzeme, a tenyészállattvasár, a sertéshizlaló, a dunaparti bérletek ügye, a városligeti mutatónyos bódék ügye, a IV. kerületi Duna-fürdő, a Millenáris sporttelep stb., stb.”

Fővárosi közüzemek, a részvénytársasági formától végig egészen a tanácsi ügyosztályok vezetése alatt hivatalsszerűen kezelt intézményekig, minden elképzelhető formában létesültek. A hivatalsszerűen vezetett üzemek teljes ellentéte a részvénytársasági alak, ahol a főváros vagyona egy külön autonómia vezetése alatt áll és így ilyenkor még magának a fővárosi vagyonszügyelet ellenőrzése is teljesen kiesik a tanács és a törvényhatósági bizottság, végeredményben az összes vagyonszügyeleti hatóságok

ellenőrzése köréből. Klasszikus példa erre a budapesti Takaré- és Vásárpénztár r.-t., amelynek alapításánál kikötötték, hogy törvényhatósági bizottsági tag a részvénytársaság igazgatóságának tagja nem lehet. Amíg tehát a tanácsi ügyosztály vezetése alatt álló üzemeknek egyáltalában hiányzik a kellő önállóságuk, addig a részvénytársasági alap kivonja az üzemeket a tanács és a törvényhatósági bizottság érdemleges irányítása és a vagyonszügyeleti hatóság ellenőrzését alól. Még feltűnőbb ez a függetlenítés a főváros ugynevezett leányvállalatainál, amelyeket a főváros nem közvetlenül, hanem közvetve egyes közüzemeivel alapított. Ezek ugyszólván

már minden ellenőrzés alól eleve el vannak vonva, semmiféle elszámolással nem szolgálnak a hatóságoknak, üzletmenetükről jelentést nem tesznek és költségvetésük, valamint zárszámadásuk a székesfőváros háztartásában egyáltalán nem szerepel.

(Budapesti Huskereskedelmi r.-t., Fővárosi Faárugyár r.-t.)

A kereskedelmi vezetés hiányának jelei és általában a tanácsi vezetés hátrányai már régebben jelentkeztek. Amióta azonban a nagy kiterjedésű üzemek kerültek a tanács kezelésé alá, amelyeknél a kereskedelmi vezetés a leglényegesebb kérdés, amióta az üzemszerűen együtt járt az igen nagymennyiségű anyagbevásárlás és eladás intézése, ahol a kereskedelmi szellem hiánya a legjobban megbosszulja magát: azóta a tanácsi üzemszerű hátrányai mindjobban nyilvánvalókká válnak.

Az is épületes, amit a jelentés az egyes üzemek jövedelmezőségéről mond:

Ugyszólván lehetetlen megítélni, hogy a székesfőváros által létesített üzemek legnagyobb része a magyar kereskedelemmel szemben konkurrenciaképesnek mondható-e, mert a fővárosi üzemeknek túlnyomó nagy része a tőkekamatot, amortizációt, valamint a forgó tőke kamatait és az inatlanok béreit a tari-